

Vergaderjaar 2021–2022

29 023

Voorzienings- en leveringszekerheid energie

Nr. 275

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 november 2021

Tijdens de derde termijn van de Algemene Financiële Beschouwingen op woensdag 27 oktober jl. (Handelingen II 2021/22, nr. 14, Algemene Financiële beschouwingen) heb ik aan het lid Omtzigt toegezegd per brief te reageren op de motie van het lid Omtzigt c.s. (Kamerstuk 35 925, nr. 137). De motie verzoekt de regering:

1. onderzoek te doen of de eisen aan de leveranciers voldoende streng zijn in de zin dat zij hun contracten voldoende hebben afgedekt, en indien nodig de eisen aan te scherpen;
2. in overleg te treden met ACM om te bezien of het nodig is onderzoek te doen naar verboden afspraken om geen klanten te werven op dit moment, aangezien een aantal callcenters gewoon is dichtgegooid en er geen contracten worden aangeboden;
3. te bevorderen dat mensen die gedwongen overstappen een redelijk contractaanbod krijgen, en indien nodig hiervoor een deel van de compensatie aan te wenden via een nota van wijziging

Met deze brief geef ik invulling aan mijn toezegging de punten op zo kort mogelijke termijn in een brief aan Uw Kamer te adresseren.

Algemeen

Allereerst hecht ik eraan te benadrukken dat ik de vragen van het lid Omtzigt en andere leden van uw Kamer heel goed kan begrijpen. De overname van energieleverancier Welkom Energie door energieleverancier Eneco leidt helaas tot nadelige consequenties voor de consumenten die klant zijn bij Welkom Energie. Voorop staat dat deze consumenten niet zonder stroom zitten of in de kou komen te staan. Als een energieleverancier zijn verplichtingen niet langer kan nakomen en de Autoriteit Consument & Markt (ACM) de leveringsvergunning intrekt, is wettelijk gegarandeerd dat de klanten van de wegvallende leverancier voorzien zijn van energie. De klanten van Welkom Energie krijgen vanaf vandaag, 1 november, energie van Eneco. Tegelijkertijd worden deze

consumenten ongewild geconfronteerd met een hogere energierekening en een verplichte leverancierswissel. Deze groep consumenten rekende op hun contract met Welkom Energie en worden nu, net als een groot deel van de huishoudens in Nederland, geconfronteerd met hogere voorschotbedragen als gevolg van de hogere prijzen in de markt op dit moment.

Het kabinet erkent de zorgen van mensen en bedrijven over de stijgende energierekening.

De huidige omstandigheden met de hoge gasprijzen en de gevolgen voor de energierekening, zijn aanleiding geweest voor het kabinet om een besluit te nemen over compensatie van de energierekening (Kamerstuk 29 023, nr. 272). Omdat miljoenen huishoudens op korte termijn worden geconfronteerd met een forse stijging van de energierekening is gekozen voor een maatregel die relatief snel doorgevoerd kan worden en direct effect heeft op de energierekening.

Om tegemoet te komen aan burgers en mkb voor de stijgende energierekening op de korte termijn doet het kabinet incidenteel en alleen voor 2022 een tweetal aanpassingen in de energiebelastingen. Het kabinet verhoogt ten eerste in 2022 incidenteel de belastingvermindering met 230 euro (inclusief btw). Ten tweede verlaagt het kabinet incidenteel het tarief op de eerste schijf elektriciteit. Dit staat voor een huishouden met een gemiddeld verbruik ongeveer gelijk aan een verlaging van ongeveer 200 euro (inclusief btw). Een huishouden met een gemiddeld verbruik ontvangt dus in totaal een tegemoetkoming van ongeveer 430 euro (inclusief btw) ten opzichte van waarvan is uitgegaan bij het Belastingplan 2022.

De aanpassingen in de energiebelastingen leiden ook tot circa 500 miljoen aan lastenverlichting voor bedrijven, door aanpassing van het tarief van de eerste schijf mkb komt dit voornamelijk bij het kleine mkb terecht. Naast de maatregelen in de energiebelastingen stelt het kabinet 150 miljoen euro extra beschikbaar om kwetsbare huishoudens met een hoge energierekening en/of een slecht geïsoleerde woning via de gemeenten te helpen met de verduurzaming van hun (huur)woning.

Voor verdere toelichting verwijs ik naar brief die ik uw Kamer heb gestuurd op vrijdag 15 oktober jl. (Kenmerk 29 023, nr. 272). Vanzelfsprekend komt deze compensatie ook klanten van Welkom Energie ten goede. Het kabinet begrijpt dat dit slechts een deel van de problematiek voor genoemde klanten wegneemt en erkent de nadelige consequenties voor een groep consumenten als gevolg van de financiële positie van Welkom Energie.

1. Onderzoek toezicht ACM eisen energieleveranciers

In Nederland hebben consumenten een vrije leverancierskeuze, elk huishouden kan zelf vrij kiezen van welke leverancier en tegen welke voorwaarden hij/zij elektriciteit en gas wil afnemen, waaronder de keuze voor grijze of groene stroom, de keuze voor vaste of variabele prijzen, de keuze voor een kort of lang lopend contract en de keuze om te wisselen van energieleverancier. Tegelijkertijd is energie een belangrijke basisbehoefte en is het een publiek belang om te zorgen dat de leveringszekerheid geborgd blijft, dat wil zeggen dat consumenten niet zonder elektriciteit of gas komen te zitten als zij van leverancier wisselen of als, zoals in dit geval, de leverancier ophoudt met het leveren van elektriciteit en gas. Daarom worden consumenten voor energie extra beschermd door wet- en regelgeving en daarom heeft ACM een toezichhoudende rol.

Huidige situatie

De ACM houdt toezicht op energieleveranciers die leveren aan huishoudens en klein zakelijke afnemers. Leveranciers moeten beschikken over een vergunning die zij aanvragen bij ACM. ACM toetst of de leverancier de consument goed kan bedienen: de leverancier moet beschikken over de benodigde organisatorische, financiële en technische kwaliteiten. ACM toetst of de leverancier op een betrouwbare wijze en onder redelijke tarieven en voorwaarden energie kan leveren aan huishoudens en klein-zakelijke afnemers.

Het financieel toezicht door ACM heeft een signalerende functie. ACM beoordeelt jaarlijks de financiële positie van vergunninghouders en houdt op basis hiervan vinger aan de pols. Daarnaast voert ACM risico georiënteerd toezicht door het jaar heen, het toezicht beperkt zich niet tot het jaarlijkse informatieverzoek. Zo kijkt ACM bijvoorbeeld met de coronacrisis en nu de hoge gasprijzen in hoeverre dergelijke crises invloed hebben op de betrouwbaarheid van de levering door de bedrijven. Bij de financiële beoordeling ligt de nadruk op de liquiditeitsprognose en liquiditeitspositie van de onderneming voor de komende twaalf maanden. Hierbij kijkt ACM of er voldoende liquide middelen in kas zijn om elke maand alle betalingen te verrichten. ACM kijkt ook naar extra aanwezige financiële dekking (bijvoorbeeld rekening courantkrediet of leningen bij derde partijen) om eventuele tekorten te kunnen opvangen. Dit is het zwaartepunt in de jaarlijkse controle, waarbij ook wordt gekeken naar kenmerken van de prognoses om de validiteit van de liquiditeitsprognoses vast te kunnen stellen. Met al deze informatie vormt ACM zich een overzicht van de huidige en voorspelde financiële situatie van de energieleverancier.

Daarnaast is dit jaar een aantal extra vragen toegevoegd aan het informatieverzoek. Zo vraagt ACM energieleveranciers specifiek wat de gestegen handelsprijzen voor invloed hebben gehad op de financiële positie van de onderneming en vraagt ACM de leveranciers te beschrijven welke inkoopstrategie ze hanteren. Met het eerste geeft ACM energieleveranciers de mogelijkheid om specifiek op de situatie betrekking hebbende informatie met ACM te delen, en met het tweede verkrijgt ACM inzicht in de inkoopstrategie van energieleveranciers die kan worden gebruikt om extra duiding te geven aan de cijfers (zo zou een partij met beperkte liquide middelen extra risico lopen als zij een risicovolle inkoopstrategie hanteert, waardoor ACM gericht en uitgebreider kan doorvragen).

Als ACM problemen signaleert zal ze in nauwer contact met de onderneming te treden en zich in het uiterste geval voor te bereiden op de procedures rond eventuele faillissementen of intrekking van de leveringsvergunning voor het leveren aan huishoudens en klein-zakelijke afnemers.

Het behoort niet tot de taak van ACM om faillissementen te voorkomen en dit ligt ook niet binnen de mogelijkheden van ACM. De taak van ACM is om de leveringszekerheid te borgen, met andere woorden om te zorgen dat consumenten niet zonder elektriciteit en gas komen te zitten.

Aanscherpingen

In aanvulling op het huidige toezicht, werk ik aan scherper toezicht en scherpere eisen aan energieleveranciers. Deze aanscherpingen hebben onder meer betrekking op de mogelijkheid voor ACM om gebruik te kunnen maken van de wet BIBOB (Wet Bevordering Integriteits Beoordelingen door het Openbaar Bestuur) en het bij aanvang en periodiek aanleveren van een Verklaring Omtrent het Gedrag door de bestuurders

van de onderneming. Tevens zal de verplichting tot aanlevering van accountantsverklaringen in lagere regelgeving worden opgenomen en komt er een expliciete meldplicht bij wijziging in organisatorische, financiële en administratieve kwaliteiten bij de onderneming. Hiermee geef ik ten eerste uitvoering aan de motie Beckerman c.s. waarin verzocht is te onderzoeken of en hoe strengere eisen konden worden gesteld aan energieleveranciers, hoe faillissementen kunnen worden voorkomen en hoe gedupeerden kunnen worden geholpen.¹ Ten tweede kom ik de toezegging na van mijn ambstvoorganger om samen met ACM te bekijken of de voorwaarden waaronder energieleveranciers hun vergunning krijgen, moeten worden aangescherpt, en te bekijken of er meer controle op moet worden uitgeoefend.²

Naar verwachting zal dit zijn weg vinden in het voorstel voor een nieuwe Energiewet, dat in 2022 naar de Kamer verzonden zal worden.

Ik ben van mening dat het huidige toezicht, met daarbovenop de geschetste wettelijke aanscherpingen, voldoende waarborgen geeft om de publieke belangen te borgen, waarbij leveranciers aan afdoende eisen moeten (gaan) voldoen en ACM genoeg instrumenten heeft om de leveringszekerheid te borgen.

2. Onderzoek gedrag energieleveranciers

ACM is toezichthouder voor gedragingen van marktpartijen en maakt zich sterk voor goed werkende markten voor consumenten en bedrijven. Zij bewaakt, bevordert en beschermt de effectieve mededinging en gelijke concurrentievoorwaarden op markten en zet zich in om belemmeringen daarvoor weg te nemen. Zij borgt hiermee het belang van consumentenbescherming maar ook het belang van vrije concurrentie om zo de beste prijs-kwaliteitsverhouding te bereiken door innovatie en toetredingskansen. ACM beschermt daarmee ook het publieke belang van consumentenbescherming door bedrijven te prikkelen concurrerend te opereren.

ACM speelt een bepalende rol bij het organiseren van een gelijk speelveld waarbij alle marktdeelnemers zich houden aan de regels voor concurrentie en marktwerking, zoals het maken van afspraken over verkoop van producten of diensten. De regels zijn opgenomen in de Mededingingswet, ACM is belast met het toezicht hierop. Deze rol oefent zij uit als zelfstandig bestuursorgaan waarmee de onafhankelijkheid wettelijk geborgd is.

Gezien deze onafhankelijke rol van ACM ben ik niet in de positie om ACM te vragen onderzoek te doen. Ik ga ervanuit dat ACM haar rol met verve vervult en mogelijke misstanden op de markt aanpakt.

Dat zij dat in de praktijk ook daadwerkelijk doet, blijkt bijvoorbeeld uit het besluit tot het opleggen van een dwangsom aan een energieleverancier op 22 oktober jl. wegens het ongeoorloofd eenzijdig beëindigen van energiecontracten.³

3. Redelijk contract en de rol van het kabinet

De motie verzoekt de regering om te bevorderen dat mensen die gedwongen overstappen een redelijk contractaanbod krijgen, en indien nodig hiervoor een deel van de door het kabinet beschikbaar gestelde

¹ Kamerstuk 30 196, nr. 658; Motie van het lid Beckerman c.s. d.d. 20 juni 2019.

² Aanhangsel Handelingen II 2018/19, nr. 2239.

³ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/acm-treedt-op-tegen-energiebedrijven-die-vaste-energiecontracten-opzeggen>.

middelen voor verlaging van de energielasten aan te wenden via een nota van wijziging.

Ik heb begrip voor het verzoek van het lid Omtzigt en andere leden van uw Kamer die deze motie mede hebben ondertekend. De klanten van Welkom Energie worden plotseling geconfronteerd met een hogere energierekening en een nieuwe leverancier. De klanten worden geconfronteerd met een hele vervelende situatie zonder dat ze er nu iets aan kunnen doen.

Net zoals het ingewikkeld is om precies te weten wat de gevolgen van de gestegen prijzen zijn voor alle huishoudens, is dit ook het geval voor de klanten van Welkom Energie die nu worden ondergebracht bij Eneco. Eerder heb ik al aan uw Kamer laten weten dat een gerichte aanpak van verlaging van de energierekening vanwege de grote verschillen in de gevolgen voor specifieke huishoudens in ieder geval op korte termijn niet mogelijk was. Zo is hiervoor naast informatie over het type contract, ook informatie over de staat van een woning, het energiegebruik en het inkomen van een huishouden nodig. Omdat miljoenen huishoudens wel op korte termijn worden geconfronteerd met een forse stijging van de energierekening is gekozen voor een maatregel die relatief snel doorgevoerd kan worden en direct effect heeft op de energierekening.

Deze redenering gaat ook op bij een eventuele inzet om de stijging van de energierekening voor de klanten van Welkom Energie te mitigeren. Zij hebben ieder een eigen contract met verschillende looptijden, een verschillend energieverbruik, wel of niet te maken met het terugleveren van zonnestroom («salderen»), kregen wel of niet een bepaalde welkomstbonus en hebben wellicht ook verschillende waarborgsommen betaald. Over dit alles moet de eindrekening per klant nog worden opgemaakt door Welkom Energie. De klanten van Welkom Energie zouden wellicht bij Welkom Energie ook op termijn met een hogere energierekening geconfronteerd worden, op het moment dat hun contract met vaste prijzen af zou lopen. Ik heb geen inzage in de duur en voorwaarden van de individuele contracten. Daarnaast zullen sommige klanten wellicht na 1 december a.s. Eneco weer verlaten en voor een andere leverancier met andere voorwaarden kiezen, hetgeen de vergelijking met het oorspronkelijke contract nog ingewikkelder zou maken.

Met andere woorden: het is op dit moment niet bekend hoeveel hoger de kosten precies zijn, hoeveel geld hiervoor nodig zou moeten zijn en of dat generiek voor deze klanten zou moeten gelden of individueel. Indien de wens zou zijn om consumenten van Welkom Energie precies te compenseren voor de hogere kosten die zij hebben vanwege de verplichte overstap naar Eneco, een compensatie die niet meer en niet minder is dan de hogere kosten van de consument in kwestie, dan zou dit een individuele beoordeling vragen van elk contract van elk van de 90.000 consumenten in kwestie. Deze beoordeling zou veel tijd kosten en zou kosten voor het beoordelen met zich meebrengen. Indien het kabinet er voor zou kiezen om iedere klant van Welkom Energie extra te compenseren, dat roept dat tevens de vraag op of niet alle huishoudens in Nederland een individuele, op maat gesneden compensatie zouden moeten kunnen krijgen. Daar heeft het kabinet niet voor gekozen, omdat een dergelijke maatvoering – in ieder geval op korte termijn – niet uitvoerbaar is. Het kabinet achtte het van belang om snel een verlaging van de energierekening te realiseren.

De casus van Welkom Energie laat zien dat individuele compensatie zeer ingewikkeld en tijdrovend is. Juist daarom heeft het kabinet gekozen voor een generieke en snelle ingreep op de energierekening door het verlagen van de belastingen voor iedereen. Snelheid is geboden, dat blijkt ook uit

deze casus. Helaas blijkt in dit geval de tegemoetkoming van het kabinet ook hard nodig voor consumenten met een langlopend contract met vaste prijzen.

De verlaging van de belastingen op de energierekening die het kabinet recent heeft aangekondigd, helpt de gedupeerden van Welkom Energie op korte termijn, net als de vele andere huishoudens in Nederland die te maken hebben of krijgen met een verhoging van de energierekening. De door het kabinet voorgestelde aanpassing van de energiebelastingen gaat per 1 januari in. Tegelijkertijd hebben de energieleveranciers aangeboden deze verlaging ook in de resterende maanden van dit jaar in de voorschotten te verwerken op het moment dat hierover overeenstemming met uw Kamer is. Daarmee wordt uiteraard niet de gehele stijging voor deze huishoudens gecompenseerd, ook niet voor de klanten van Welkom Energie, maar het is wel een serieuze compensatie.

Tot slot hecht ik eraan om het beeld weg te nemen dat de consumenten van Welkom Energie geen redelijk contractaanbod krijgen bij Eneco, gezien de huidige marktomstandigheden. Mijn ambtenaren hebben contact gezocht met Eneco als leverancier die de klanten van Welkom Energie overneemt. Eneco heeft tegen relatief hogere prijzen energie voor deze nieuwe klanten moeten inkopen, zodat ze ook verzekerd zijn van elektriciteit en gas. Eneco zal de klanten aanbieden om al na 4 maanden – als daar gegeven de marktsituatie aanleiding voor is – het contract aan te passen en een beter aanbod te kunnen doen als de inkooprijzen van elektriciteit en gas gunstiger zijn. Eneco gaf desgevraagd aan dat het 4 maanden contract dat zij de overgenomen klanten zal aanbieden een vast tarief kent, met een vast voorschot dat uitgaat van het gemiddeld verbruik over 12 maanden door deze klanten. Hierdoor worden zij nu niet meteen geconfronteerd met een voorschot dat louter op het verbruik in de wintermaanden zal zijn gebaseerd. Wel zal het zo zijn dat klanten die eerder overstappen dan de duur van hun contract met Eneco (klanten kunnen vanaf 1 december overstappen naar een andere leverancier) mogelijk zullen moeten bijbetalen voor het meer dan gemiddelde verbruik in de winter. Overigens is Eneco volgens de wet altijd gehouden aan ACM opgave te doen van de tarieven en voorwaarden die zij wil gaan hanteren. Die verplichting geldt ook voor de tarieven en voorwaarden die Eneco wil gaan hanteren bij de overgenomen klanten van Welkom Energie. ACM zal deze op redelijkheid toetsen.

Resumerend. Ik vind het erg vervelend dat consumenten geconfronteerd worden met een hogere energierekening en een verplichte overgang naar een nieuwe leverancier. Deze groep rekende op hun contract met Welkom Energie en wordt nu, net als een groot deel van de huishoudens, geconfronteerd met de hogere prijzen in de markt op dit moment. Ik ben met u van mening dat klanten van Welkom Energie hogere kosten hebben omdat Welkom Energie haar activiteiten staakt. De precieze omvang van de hogere kosten voor de consumenten van Welkom Energie verschilt per individuele klant en is niet algemeen vast te stellen gezien de grote verschillen in contracttypen met verschillende looptijden, alsmede de individuele (financiële) situatie van de klanten. Ik ben van mening dat de generieke verlaging van de energiebelasting die het kabinet biedt ook deze consumenten enige verlichting zal geven. Wel zeg ik toe dat ik deze ontwikkeling van de gasprijzen en de gevolgen daarvan voor energieleveranciers en hun klanten in de gaten zal houden met betrokken marktpartijen en ACM. Het is duidelijk dat de huidige situatie op de gasmarkt het belang van een betrouwbare en betaalbare energievoorziening onderstreept. In de toekomst kan onze energievoorziening steeds vaker te maken krijgen met volatiliteit in de energieprijzen. Het kabinet zal de komende periode de ontwikkeling van de leveringstarieven blijven

monitoren. Daarnaast werkt het kabinet aan het blijven borgen van een betaalbare energievoorziening voor de lange termijn. Om deze reden zal ik de komende tijd periodiek met de energieleveranciers in overleg gaan over de ontwikkelingen op de markt en de mogelijke effecten voor consumenten.

De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,
D. Yeşilgöz-Zegerius